

MODAL FE'LLAR VA GERUNDLARNING INGLIZ RASMIY MULOQOTIDAGI O'RNI.

Dexqonboy nabirasi Omongul Maxamadsoli qizi
Farg'ona politexnika instituti assistenti, Omongulxon@ferpi.uz

Annotatsiya: Mazkur maqolada rasmiy nutqda gerundlar va modal fe'llarning ahamiyati ko'rib chiqilgan. Gerundlar nutq tuzilishini soddalashtiruvchi va muloqotning izchilligini ta'minlovchi vosita sifatida namoyon bo'lsa, modal fe'llar xushmuomalalik, aniqlik va zaruratni ifodalashda muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, xalqaro va madaniyatlararo muloqot kontekstida rasmiy nutqning samaradorligi pragmatik ma'no, kommunikativ niyat va nutq aktlarining to'g'ri qo'llanilishiga bog'liq ekani ta'kidlangan. Ushbu tadqiqot rasmiy muloqotning aniqligi va samaradorligini oshirish uchun gerundlar va modal fe'llarni to'g'ri qo'llashning ahamiyatini yoritadi.

Kalit so'zlar: gerundlar, modal fe'llar, rasmiy muloqot, pragmatik ma'no, kommunikativ niyat, nutq aktlari, xalqaro muloqot, madaniyatlararo aloqalar, tahliliy tadqiqot.

Kirish: Hozirgi xalqaro va madaniyatlararo muloqot kontekstida rasmiy muloqot katta ahamiyatga ega, chunki barcha siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy muammolarni hal qilish ularning to'g'ri tushunilishi va talqiniga bog'liq. Ko'plab tilshunoslar va boshqa soha mutaxassislari rasmiy nutqni fanlararo tadqiqot sohasi sifatida o'rganishga qiziqish bildirmoqda [1]. Modal fe'llar va gerundlar rasmiy muloqotda muhim rol o'ynaydi, har biri muloqotning aniqligi va ohangiga hissa qo'shuvchi o'ziga xos funksiyalarga ega.

Adabiyotlar tahlili va metod. Nutqiy etiket ostida, odatda, jamiyatda ishlab chiqilgan nutqiy xulq-atvor qoidalari, shuningdek, muloqotning nutqiy formulalari tizimi tushuniladi. Tilshunoslikda tobora ko'proq e'tibor muloqot nazariyasiga qaratilmoqda va birinchi o'ringa odamlardagi nutqiy xulq-atvor muammolari, shuningdek, alohida til shaxsi va uning shakllanishi chiqmoqda. Til vositalari milliy-madaniy omillarni hisobga olgan holda kompleks tarzda o'rganiladi [2].

N.I. Formanovskaya (1982) nutqiy etiketning kommunikativ funksiyasiga asoslangan maxsus funksiyalarini ajratib ko'rsatgan: "aloqa o'rnatish, tartibga solish, hissiy-modal va adresatga yo'naltirilgan funktsiyalar". Muloqot jarayonida nutqiy etiket funksiyalarining mavjudligi muvaffaqiyatli kommunikatsiyaning majburiy sharti sifatida qaraladi, uning yordamida odamlar bir-birlariga ma'lumot uzatadilar, savollarga javob beradilar yoki ularni beradilar, ma'lum bir nutqiy harakatlarni amalga oshiradilar (murojaat qiladilar,

salomlashadilar, minnatdorchilik bildirishadi va hokazo). Shuni unutmaslik kerakki, nutqiy etiketning ko‘plab sinonimik formulalari mavjud bo‘lib, muloqotdan kutilgan harakatni samarali amalga oshirish uchun ularning barcha spektridan foydalanish zarur [4].

Modal fe‘llar, ayniqsa, biznes yozishmalari kabi nozik kontekstlarda nutq so‘zlovchining qarashlarini ifodalash va xushmuomalalikni saqlashda muhim rol o‘ynaydi. Ular hukmlar va buyruqlarni yumshatishga yordam beradi, bu esa yomon xabarni etkazishda hamda shaxslararo munosabatlarni saqlashda zarurdir. Modal fe‘llarning tanlovi va qo‘llanilishi tarjimonning madaniy va tarixiy kontekstiga bog‘liq holda o‘zgarishi mumkin. Bu tarjima matnlarining uslubi va talqiniga ta‘sir ko‘rsatadi. Shu sababli, modal fe‘llardan foydalanilayotgan kontekstni tushunish aniq muloqot uchun muhimdir [5].

Gerundlar, nominal va fe‘lga oid shakllarda, diskursda turli rollarni bajaradi. Nominal gerundlar nutqda ishtirokchi vazifasini bajaradi, verbal gerundlar esa ishtirokchilar o‘rtasida bog‘lovchi sifatida xizmat qiladi. Bu tafovut rasmiy muloqotda izchillik va aniqlikni saqlash uchun muhimdir. Ba‘zi tillarda gerundlar kirish-modal kontekstlarda qo‘llanilib, ular subyektiv qiymatlar va so‘zlovchining yetkazilayotgan ma‘lumotga nisbatan nuqtai nazarini ifodalaydi. Ushbu foydalanish so‘zlovchining axloqiy yoki mantiqiy mulohazalarini aks ettirishi mumkin, bu esa rasmiy nutqqa chuqurlik qo‘shadi.

Gerundlar va modal fe‘llar rasmiy nutqda nima uchun muhim?

1. **Professional ohang:** Gerundlar va modal fe‘llar rasmiy muloqotda ishonchlilik uchun zarur bo‘lgan jiddiy va professional ohangni saqlashga yordam beradi.

2. **Maqsadning aniqligi:** Gerundlar muloqot tuzilishini soddalashtirsa, modal fe‘llar niyat va zaruratni aniqlashtiradi.

3. **Moslashuvchanlik:** Ularni to‘g‘ri qo‘llash, muloqotda to‘g‘ridan-to‘g‘rilik va xushmuomalalikni muvozanatlashga imkon beradi, bu esa gapni haddan tashqari qattiq yoki keskin bo‘lmasdan samarali qiladi.

Ingliz tili rasmiy nutqida gerundlardan foydalanishning Grammatik tahlili:

Ega sifatida: *"Implementing new policies is essential for organizational growth."* (Yangi siyosatlarni joriy etish tashkilotning o‘sishi uchun muhimdir)

To‘ldiruvchi sifatida: *"The committee recommends **revising** the current guidelines."* (Qo‘mita amaldagi ko‘rsatmalarni qayta ko‘rib chiqishni tavsiya qiladi.)

Ingliz tili rasmiy nutqida modal fe‘llarning turli maqsadlarda foydalanishi: Majburiyat yoki zaruratni ifodalash uchun: *"All employees **must** complete the compliance training by January 31. (Barcha xodimlar 31-yanvargacha muvofiqlik bo‘yicha treningni tugatishi shart.)"*

*"You **should** review the draft before submitting it to the board."* (Loyihani topshirishdan oldin, siz uni ko‘rib chiqishingiz kerak.)

Ruxsat yoki imkoniyatni ifodalash uchun: *"Team members **may** request additional resources if needed."* (Jamo a‘zolari kerak bo‘lsa, qo‘shimcha resurslarni so‘rashlari mumkin.)

"The project **can** start once we receive final approval." (Loyiha oxirgi tasdiqni olganimizdan keyin boshlanishi mumkin.)

Xushmuomalalik bilan so‘rovlar qilish uchun: "**Could** you provide a detailed update on the progress by Monday?" (Siz dushanbagacha loyiha bo‘yicha batafsil hisobot bera olasizmi?)

"**Would** you consider extending the deadline for this task?" (Bu vazifa muddatini uzaytirishni o‘ylab ko‘rasizmi?)

Ehtimollik yoki ishonchlikni ifodalash uchun: "The new strategy **will** significantly impact our market position." ("Yangi strategiya bozordagi o‘rnimizga sezilarli ta‘sir ko‘rsatadi."

"Delays **might** occur due to supply chain disruptions." (Ta‘minot zanjiridagi uzilishlar sababli kechikishlar yuzaga kelishi mumkin.)

Maslahat yoki taklif berish uchun: "We **should** explore alternative funding options for this initiative." ("Biz ushbu tashabbus uchun muqobil moliyalashtirish variantlarini o‘rganishimiz kerak.")

"Management could consider revising the current performance metrics. (Rahbariyat amaldagi ish ko‘rsatkichlarini qayta ko‘rib chiqishni o‘ylashi mumkin.)

Muhokama va natija. Rasmiy muloqotda gerundlar va modal fe‘llar til vositalari sifatida asosiy rol o‘ynaydi. Gerundlar nutqning grammatik tuzilmasini soddalashtiradi, izchillikni ta‘minlaydi va gapning semantik boyligini oshiradi. Ular ega, to‘ldiruvchi yoki predlogdan keyin ishlatilgan holda gap tuzilishini aniq va ravon qilish imkonini beradi. Modal fe‘llar esa muloqotning pragmatik jihatini, ya‘ni xushmuomalalik, aniq ko‘rsatmalar berish va niyatni ifodalashda muhim vosita hisoblanadi. Modal fe‘llar yordamida zarurat, ruxsat, maslahat, ehtimollik va majburiyatni ifodalash osonlashadi, bu esa rasmiy muloqotda ijobiy muhitni saqlashga yordam beradi.

Bundan tashqari, madaniyatlararo muloqot kontekstida modal fe‘llar va gerundlarning qo‘llanilishi yanada muhim ahamiyat kasb etadi. Har bir madaniyat va tilning o‘ziga xosligi tarjimonlar va muloqot ishtirokchilaridan til vositalarini to‘g‘ri talqin qilishni talab qiladi. Masalan, ingliz tilida modal fe‘llarning xushmuomalalikni saqlash uchun ishlatilishi xalqaro biznes va siyosiy muloqotlarda til odobiga e‘tibor qaratishni taqozo etadi [2].

Modal fe‘llar va gerundlar rasmiy muloqotning ajralmas qismi bo‘lib, ular til vositalari sifatida muloqotning tuzilishi, mazmuni va ohangini shakllantirishda katta rol o‘ynaydi. Gerundlar orqali rasmiy nutq soddalik va aniqlik kasb etsa, modal fe‘llar xushmuomalalik va ehtiyojni yumshoq ifodalash imkonini beradi. Ularning o‘zaro moslashgan holda ishlatilishi rasmiy nutqni yanada samarali, jiddiy va muloqotga qulay qiladi.

Xulosa. Modal fe‘llar va gerundlar rasmiy muloqotning ajralmas qismi bo‘lib, har biri xushmuomalalik, aniqlik va so‘zlovchining nuqtai nazarini ifodalashda o‘ziga xos hissasini qo‘shadi. Modal fe‘llar shaxslararo dinamika boshqaruvini osonlashtirsa, gerundlar muloqotning strukturaviy va semantik jihatlarini boyitadi. Ularning ro‘llari va to‘g‘ri qo‘llanilishini tushunish rasmiy muloqotda samarali aloqa uchun zarurdir. Gerundlar va modal fe‘llarni samarali qo‘llash rasmiy nutqning aniqligini, rasmiyligini va aniq ifodaliligini oshiradi,

ularni professional muloqotning ajralmas vositalariga aylantiradi. Rasmiy muloqotning xalqaro va madaniyatlararo muloqotdagi o‘rni va ahamiyati, ayniqsa siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy masalalarni hal etishda, ushbu vositalarning to‘g‘ri qo‘llanilishiga bevosita bog‘liq. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, gerundlar va modal fe‘llardan samarali foydalanish rasmiy muloqotning mazmunini boyitib, uning professional ohangini oshiradi va kelishuvga erishish imkoniyatini kuchaytiradi

ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Batiuta, T. (2015). PRAGMATIC CHARACTERISTICS OF SPEECH ACTS IN OFFICIAL DOCUMENTS. , 16-23.
2. DI Ergashova, OM qizi Dexqonboyeva [Hushmuomila murojaat shaklining turli darajalarda qo‘llanilishi](#) - Educational Research in Universal Sciences, 2023
3. Е.Н. Малюга. Роль и значение речевого этикета в английском языке делового общения, 2004
4. Формановская Н.И. Русский речевой этикет: лингвистический и методический аспек-ты. М., 1982.
5. DNOM Qizi. [The use of political euphemisms in English and Uzbek languages.](#) - International Journal of Advance Scientific Research, 2022